

Mange niser drukner i fiskegarn

Årlig fanges så mye som 6900 niser i fiskeriene etter torsk og breiflabb langs norskekysten. Så lenge vi ikke vet størrelsen på nisebestanden, kan vi ikke si om nivået på bifangsten er bærekraftig.

ARNE BJØRGE | arne.bjorge@imr.no og METTE SKERN-MAURITZEN

Bifangst i fiskeredskaper regnes som den største trusselen mot sjøpattedyr i dag. Beregninger for perioden 1990–1994 viser at globalt druknet 655 000 sjøpattedyr – 310 000 hvaler og 345 000 seler – på denne måten årlig.

Går i garn og drukner

Det er hovedsakelig garn som fanger sjøpattedyr, selv om noen også blir tatt i trål og på line. I USA blir 84 prosent av alle hvaler og 98 prosent av alle seler som bifanges tatt på garn. Når sjøpattedyra går seg fast i bunn garn,

kan de ikke komme til overflaten for å puste, og dermed drukner de. I Maine-gulven er det et stort problem at knølhval og retthval vikler seg fast i tauverket til hummerteiner. Her er ikke problemet at hvalene drukner, men at tauene skjærer seg inn i kroppen og danner dype sår. Hvalene kan slepe på tauverket i flere uker før de går en langsom død i møte. Dette er et stort dyrevelferdsproblem, og det er derfor etablert et responsteam som rykker ut for å forsøke å sette hvalene fri. Det er utviklet spesielle redskaper for kutting av tau til dette formålet (se bilde).

Situasjonen i Norge

Her til lands har enkelte episoder med bifangst av sjøpattedyr fått stor oppmerksomhet, mens andre former for bifangst går mer upåaktet hen. Blant annet er det lite snakk om de tusenvis av niser som hvert år fanges i fiskegarn langs norskekysten.

I årene 1987 og 1988 druknet minimum 76 000 grønlandssel i garn i Finnmark. Dette skyldtes invasjon av flere hundre tusen grønlandssel på kysten samtidig som vårtorskefisket pågikk. Denne episoden fikk stor oppmerksomhet både i

Arbeid med å frigjøre en knølhval fra fiskeredskap i Gulf of Maine.
Disentangling a humpback whale from fishing gear in Gulf of Maine.

media og politisk, og det ble etablert en kompensasjonsordning for fiskere som fikk fisket ødelagt på grunn av sel i garn.

Midt på 1990-tallet viste rapporter fra Fiskeridirektoratets observatører om bord på den havgående fiskeflåten at det var liten risiko for bifangst av sjøpattedyr på line, trål og ringnot. I samme periode ble noen kystfiskere spurt om hvilke fiskerier som har størst risiko for bifangst av sjøpattedyr. De trakk frem tre garnfiskerier: kystnært garnfiske etter torsk, breiflabb og rognkjeks. Tre arter sjøpattedyr ble nevnt: nise, steinkobbe og havert.

Kystreferanseflåten skaffer nisedata

Nisene er notorisk utsatt for bifangst i hele sitt utbredelsesområde. Arten, som blir ca. 150 cm lang og veier rundt 60 kg,

finnes i kystnære farvann i det nordlige Stillehavet, Nord-Atlanteren, Østersjøen og Svartehavet. De blir kjønnsmodne i tre–fireårsalderen, og hunnene får en unge hvert år. Nisene blir sjelden eldre enn ca. ti år, selv om noen kan leve til de er tjue år gamle. I Nordsjøen, som regnes som det viktigste nisehabitatet i Nordøst-Atlanteren, er det ca. 1/3 million niser. Langs norskekysten og i Barentshavet har vi ikke estimater for tallrikheten.

Internasjonale organisasjoner som ICES og IWCs Vitenskapskomité anbefaler uavhengige observatører om bord for å få data til å beregne bifangst av sjøpattedyr. Imidlertid kan det være praktisk vanskelig og uforholdsmessig dyrt å plassere en ekstra person om bord på kystfiskebåter (som gjerne er mindre

Marine mammals drown in fishing gear

Bycatch in fishing gear is currently the most important threat to marine mammals. Globally about 655 000 mammals annually are estimated to drown in fishing gear. Most of these are incidentally caught in gill nets. In Norway, the most frequently bycaught mammal is the harbour porpoise. We

aimed at estimating the porpoise bycatch in two large fisheries: for cod and monkfish. A monitored segment of the fleet of coastal gillnetters were used to estimate bycatch rates, and based on landings statistics for the same vessel and gear types we extrapolated to entire fisheries. The total annual bycatch in these two fisheries was estimated to 6900 porpoises.

enn 15 meter), for å observere hendinger som skjer med svært lang tids mellomrom. Derfor ba Havforskningsinstituttet Kystreferanseflåten rapportere om bifangst av niser og andre sjøpattedyr mens de driftet etter torsk og breiflabb.

Stor bifangst av niser

Torskefisket pågår fra februar til april, mens breiflabbfisket hovedsakelig foregår fra juli til desember. Fra kystreferanseflåten fikk vi data på bifangst av sjøpattedyr, fangst av mållart (torsk og breiflabb), dato, sted og hvor lenge og dypt garnet stod.

Beregningene (se faktaboks for metode) viser at mellom 2006 og 2008 ble det hvert år tatt ca. 6900 niser i disse to fiskeriene (usikkerheten i estimatet tilsvarer 30 prosent). Dette er et svært høyt tall. Det må en stor bestand til for at bifangster på dette nivået skal være bærekraftige – slik at bifangstene ikke reduserer og til slutt utrydder bestanden.

Garnrestriksjoner kan hindre bifangst

Vi fant også at det er en sammenheng mellom fiskedyp og bifangstrate. I torskefisket avtok bifangstraten raskt med økende dyp ned til femti meter for så å flate ut. I breiflabbfisket avtok bifangstraten med dypet over hele dybdeområdet det ble fisket på. Det har vært en vanlig oppfatning at niser ikke dykker dypere enn 200 meter. Våre data tyder på at de kan dykke så dypt som 400 meter. Det betyr at nisene er utsatt for bifangst også i garn som står dypere enn 200 meter.

Restriksjoner på bruk av stormaskede garn i grunne områder kan redusere bifangstene av niser. Bruk av akustiske alarmer på garn er en annen metode som har vist seg effektiv i andre og grunnere farvann. Høsten 2013 gjennomførte vi et eksperiment for å se hvordan slike alarmer fungerer under norske forhold. Resultatene er ventet sommeren 2014.

FAKTA

Metoden

Vi benyttet såkalte *generelle additive* modeller til å estimere bifangstraten, det vil si antall niser per kg fangst av mållarten i forhold til fiskeri (torsk versus breiflabb), sesong på året og geografisk område. Disse bifangstretene ble så multiplisert med totale fangster av torsk og breiflabb tatt av samme fartøygruppe og med samme redskapstype. Det vil si fartøyer mindre enn 15 meter total lengde og torsk tatt med torskegarn og breiflabb tatt med breiflabbgarn (fra Fiskeridirektoratets statistikk).